

På Andrei Rublevs berømte ikon fra 1400-tallet er de to mænd, som besøger Abraham, portrætteret med vinger og glorie. ©Wikimedia Commons.

Himlen på jorden – om engle og Åndens inkarnation

I Bibelen læser vi om ganske forskelligartede kroppe: om synlige og usynlige, forgængelige og uforgængelige, himmelske og jordiske kroppe. Især englene er nogle luftige størrelser, der lynhurtigt kan flyve fra det ene til det andet sted. Hvilken rolle spiller de i forhold til Gud og mennesker? Himlens tilstedeværelse på jorden er formidlet, og mediet for Guds nærvær kan godt være kropsligt – men således, at Ånden er 'med' i det.

Claudia Welz

*Professor i Etik og Religionsfilosofi
Aarhus Universitet*

Mennesker og engle

Det vrirler ikke kun med menneskekroppe i Bibelen, men også med engle. Men hvad er engle? Er det væsener helt uden krop, eller er det bare væsener med en usynlig krop? Passer den forestilling, at engle ikke har kropsbaserede fornødenheder og derfor også er uden kønsdifferens? Lad os se på to fortællinger.

Ifølge Første Mosebog kapitel 18 fik Abraham besøg af tre vandringsmænd (hebraisk: *anashim*) i Mamre. Da han så dem, kastede han sig til jorden for dem og skyndte sig at servicere dem. Han bragte vand og den fineste mad til dem, så de kunne styrke sig. De vidste, at hans kone hed Sara, uden at han havde fortalt om hende, og de gav parret et tilsagn om, at Sara ville få en søn,

selvom hun for længst havde overskredet den alder, hvor kvinder kan føde. Abraham så og hørte Gud i disse mænd. Senere, gengivet i Andrei Rublevs berømte ikon, blev de portrætteret som engle med vinger og glorie, og de symboliserer treenigheden (se topbillede).

De engle, der besøgte Abraham og Sara, var engle i menneskeskikkelse. De kom i form af mænd, der sagtens kunne og ville spise. Alligevel var det ikke almindelige mennesker. Abraham kunne mærke det med det samme. Han erkendte Guds sendebud i dem og mødte dem med ærefrygt.

Men der er også en anden bibelsk fortælling, hvor englen i første omgang var usynlig. Den menneskelige protagonist var lige ved at ride ind i englen, hvis ikke hans kloge æsel havde stoppet ham. Spåmanden Bileam var nemlig fuldstændig blind for Herrens engel, der stillede sig i vejen for ham med draget sværd i hånden, da han kom ridende på sit æsel. Æslet drejede af fra vejen, Bileam slog det og skældte det ud, indtil Herren åbnede hans øjne (jf. Fjerde Mosebog 22,22-35). Vi lærer her, at englekroppe ikke kan ses uden videre; det kræver en guddommelig åbenbaring eller i det mindste en øget sensitivitet og en god forbindelse til den immaterielle verden. Tit er det sådan, at englene kan høres, inden de kan ses. De taler til mennesket, men de viser sig ikke altid. Dermed er det ikke deres udseende, der står i forgrunden, men snarere deres budskab.

Dette passer til det faktum, at englen på hebraisk ganske simpelt kaldes for *mal'ach*: budbringer. Guds ord kan godt kommunikeres ved hjælp af menneskelige ord og gerninger. Budskabet er sagt og gjort ved hjælp af en menneskekrop, der tjener Gud. Men indimellem er der åbenbart brug for mere overjordiske kroppe, der kan noget, som mennesker ikke kan, eksempelvis flyve og trænge igennem mure. Den slags engle kan være nærværende hos os, uden at de er afhængige af, at et menneske lægger krop til budskabet. Snarere lyser de selv frem i noget, der visuelt ligner en menneskekrop, og de taler med en stemme, der akustisk minder om lyden af menneskelig tale. Det afgørende, som alle engle har til fælles, det er, at de formidler følelsen af Guds nærvær hos os til os.

Har Gud en krop?

Dette fører os til næste spørgsmål: Har Gud egentlig selv en krop? Så vidt jeg kan se, er der fire forskellige svar i Bibelen. De er tilsyneladende modsigende, men ret forstået komplementerer de hinanden:

1. Det første svar er: Nej, i udgangspunktet er Gud ren Ånd. Guds usynlige magt kan på ingen måde identificeres med noget materielt. Der må skelnes skarpt mellem Gud og verden for at undgå panteisme. Men selvom Gud ikke er ens med noget fysisk, så kan han være til stede overalt. Allestedsnærvær er en egenskab, der kun kan tilskrives Ånden.

FAKTA: Panteisme

er den opfattelse, at der er en uløselig forbindelse mellem verden og det guddommelige. Udtrykket er afledt af det græske *pan* ('alt') og *theos* ('Gud') – tilsammen 'Gud er alt' og 'Alt er Gud'. Flere religioner rummer sådanne panteistiske træk, heriblandt flere naturreligioner og sydøstasiatiske religioner som sikhismen og taoismen.

Ikke desto mindre bruges der i Bibelen metaforer, der tillægger Gud en krop, f.eks. ører, der hører vores skrig; øjne, der kan se alt, der sker på jorden; og en magtfuld arm, der kan gribe ind og sørge for retfærdighed. Der er tale om Guds hjerte, der er fyldt med barmhjertighed. Ifølge Esajas' Bog 66,13 sammenligner Gud sig selv med en kvinde: "Som en mor trøster sit barn, trøster jeg jer." Guds køn er ikke entydigt i billedsproget. Det skifter, og der findes også

billeder, der fremstiller Gud som 'trans-kønnet' i den forstand, at Gud hverken ligner mænd eller kvinder, men overstiger selv den vildeste menneskelige fantasi.

Vi står tilbage med spørgsmålet, om udsagnet fra Første Mosebog 1,27 ("Gud skabte mennesket i sit billede") skal læses som en slags antropomorfisme (vores menneskelige forestillinger overføres til Gud, så Gud fremstår i menneskelignende form) eller som en slags teomorfisme (så Gud er urbilledet og forbilledet, som vi efterligner). I Paulus' Brev til Kolossenserne hedder det, at Kristus er "den usynlige Guds billede" (Kolossenserbrevet 1,15), og at alting i himlene og på jorden er skabt "ved ham og til ham" (Kol 1,16). Dette vers kan læses i begge retninger.

2. Tanken om at den usynlige Gud får en synlig skikkelse i Kristus, finder vi også i prologen til Johannesevangeliet: "I begyndelsen var Ordet [græsk: *Logos*], og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud." (Johannesevangeliet 1,1). Vers 14 fortæller om Ordets inkarnation: "Og Ordet blev kød [græsk: *sarx*] og tog bolig iblandt os, og vi så hans herlighed". Dette er julens glædelige budskab i én sætning: Gud selv lod sig føde og viste sig her på jorden i et menneskes krop og livshistorie. Herrens engel sagde til hyrderne på Jesu Kristi fødselsdag: "Frygt ikke! [...] I dag er der født jer en frelser i Davids by; han er Kristus, Herren" (Lukasevangeliet 2,10-11). Svar nummer to er derfor: Ja, Gud havde faktisk en menneskekrop. Jesusbarnet voksede op, og Gud virkede helbredelsesundere og andre mirakler, da han færdedes her på jorden iblandt os som en mand, indtil han døde på korset.

3. Men det kan vel ikke være rigtigt, at Gud selv døde i og med dette menneske? De oldkirkelige kristologiske dogmer slår fast, at Jesus var et 'ægte' menneske og den sande Gud: *vere homo, vere Deus*. Og trinitetsteologien hævder, at denne Gud er *trinus et unus*, så den Ene er trefoldig: Fader, Søn og Helligånd. Ovenstående svar nummer 1 svarer til Faderens usynlige Ånd; svar nummer 2 refererer til Sønnens jordiske liv for cirka 2000 år siden; og svar nummer 3 handler om Guds fortsatte åndelige virke her hos os.

Det vil sige, at Gud 'lever videre' til trods for, at Gud sandeligt blev født i en stald i Betlehem og døde på korset i Jerusalem. Guds liv kan lige så lidt reduceres til et kropsbundet liv som vores liv. Vi må ikke glemme påskemorgens vidunder: at graven, hvor Jesus' lig var blevet lagt, var tom, og at den opstandne Jesus viste sig for kvinderne og disciplene, der fulgte efter ham. Lucas Cranach den yngre har derfor malet den opstandne Kristus i et gyldent lys som Den, der har overvundet døden.

Lucas Cranach, "Der Auferstandene" (den opstandne). Maleri af Lucas Cranach den yngre, 1558. ©Wikimedia Commons.

Den opstandnes krop ligner englenes: Kristus kan gå igennem lukkede døre, og han kan vise sig, hvor han vil. Han er følgelig ikke længere knyttet til ét sted alene, men kan være alle mulige steder samtidig. Dermed kan han være ”midt iblandt” os, ”hvor to eller tre er forsamlet” i hans navn (Matthæusevangeliet 18,20). Den opstandne Kristus er det allerførste menneske, der har fået en ’åndelig krop’ (græsk: *soma pneumatikon*), som er uforgængelig, og de, der tror på ham, skal ifølge Paulus få sådan en åndelig krop i himlen, når deres jordiske liv er fuldendt.

4. Det fjerde svar på spørgsmålet, om Gud har en krop, går ud fra, at det at ’have’ en krop ikke er noget statisk, ikke nogen form for permanent udrustning, men snarere en dynamisk begivenhed, som betyder, at Gud kan ’få’ en krop og at Gud igen kan inkarnere sig her på jorden, når visse betingelser er opfyldt. Pinsens sprogmirakel skete netop derved, at Ånden virkede som Guds krop. Ånden er så at sige Guds usynlige virkemiddel. Det sker ved Åndens magt, at et stykke brød og en slurk vin kan blive til Kristi legeme og Kristi blod, der minder os om, hvordan Kristus tog brødet, velsignede det, gav sine disciple det og sagde: ”Tag det og spis det; dette er mit legeme” (Matthæusevangeliet 26,26).

Ved sin hellige Ånd kan Gud desuden benytte sig af mennesker, der er villige til at tjene ham. Så bliver de til Guds hænder, Guds øjne eller ører. Således skriver Paulus i Første Brev til Korintherne: ”I er Kristi legeme og hver især hans lemmer” (Første Korintherbrev 12,27). Når vi vil gøre Guds vilje, kan Gud bruge vores individuelle kroppe til at udføre sin mission.

Himlen på jorden: Åndens inkarnation

Når Gud vil virke her på jorden, har han følgelig forskellige muligheder: Han kan sende engle til os med sit budskab, og disse engle kan enten optræde i menneskeskikkelse eller i form af himmelske kroppe; men Gud kan også selv vælge at bo i en krop, og så er han til stede via Åndens inkarnation og kroppens pneuma, dvs. den levende Ånd i hvilken Gud til enhver tid kan blive nærværende, når han ønsker det. Kroppens endeligt kalder på det uendelige, der garanterer, at Gud kan være til stede alle steder hvor han vil være til stede, om vi tror på det eller ej.

Her kan du læse mere

Troels Engberg-Pedersen, *Johannevangeliets klarhed*, København: Eksistensen 2017.

Metavel, *Ein Buch der Engel. Deutsche Textbegleitung Elazar Benyoëtz*, Würzburg: Königshausen & Neumann 2020.

Lars Sandbeck & Anders Eyvind Nielsen, *Kristi Opstandelse – Sprog og Virkelighed*, København: Eksistensen 2016.